

Poziții înaintate ale țăranilor din județul Vlașca la 1848

ANCU DAMIAN

„VLAȘCA” este numele pe care l-au dat, în secolul al VI-lea, slavii — cînd au pătruns și s-au așezat în această zonă — la început unei păduri din Muntenia centrală, pentru ca, treptat, această denumire să se extindă asupra întregului teritoriu dintre Carpați și Dunăre, însemnînd, în esență, „Țara Vlahilor”, a românilor, valah fiind forma sub care a fost consemnat secole de-a rîndul poporul român în documentele de epocă, în special de cele bizantine¹.

Zonă puternic populată în mileniul I, dovadă în acest sens numeroasele descoperiri arheologice, care atestă permanenta locuire a ei de către daco-romani², apare menționată pentru prima dată într-un document al lui Radu cel Mare, la 19 iulie 1498, prin care acesta întărea Mănăstirii Rincaciov mai multe sate, printre care și cinci din județul Vlașca „... și din județul Vlașca iarăși din venitul domnesc din grîu și din orz, satele anume Băneștii și Dobrineștii și Vaideeștii și Găești și Străoști ...”³.

În secolele următoare, țăranii vlășcenii și-au adus o contribuție deosebit de importantă la lupta pentru unitate și independență națională, fiind prezenți în luptele pe care le-a purtat Radu de la Afumați, în victoria de la Călugăreni, în războiul pentru eliberarea de sub dominația otomană declanșată de Mihnea al III-lea, iar în epoca modernă, alături de revoluționarii de la 1821, 1848, de cei care au înfăptuit marele act al Unirii Principatelor Române, de cei peste 10.000 de soldați români care s-au jertfit pe cîmpurile de luptă în timpul Războiului de Independență. Au fost prezenți, de asemenea, în luptele pentru libertate și dreptate socială purtate de-a lungul veacurilor de poporul român, semnificativă fiind în acest sens participarea lor la răscoala seimenilor⁴, adeziunea la ideile înaintate formulate de Tudor Vladimirescu⁵, idei ridicate pe o treaptă superioară de revoluția română de la 1848 și transpuse în faptă, parțial, de Cuza Vodă, pentru ca, în 1888, județul Vlașca să fie zguduit puternic de frămîntări sociale care aveau să culmineze cu marea tragedie a țăranimii române din primăvara anului 1907, Stănești, Hodivoaia și Vieru fiind localități care au rămas în istoria poporului nostru⁶.

În perioada premergătoare revoluției de la 1848, țăranii din Vlașca și-au manifestat deseori nemulțumirile față de exploatarea la care erau supuși. În 1838, locuitorii din Cartojani se plîngeau la ocîrmuire împotriva logofătului din sat, care făcea abuzuri la perceperea diferitelor taxe⁷; în 1839, țăranii din Putineiu nu au vrut să lucreze pămîntul arendașului

¹ Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri și pînă astăzi*, București, f.a., p. 23—24.

² Bucur Mitrea, *Contribuții la formarea poporului român. Necropola din secolul al VIII-lea de la Izvoru-Giurgiu*, în „*Ilfov. File de istorie*”, București, 1978, p. 105—110.

³ *Documente privind istoria României*, B. Țara Românească, veacul XIII, XIV și XV, București, 1953, p. 255.

⁴ *Istoria României*, vol. III, București, 1964, p. 185.

⁵ *Ibidem*, p. 875.

⁶ Nicolae Ajităriței, *Documente privind răscoala din 1907 în județul Giurgiu*, București, 1982.

⁷ Arh. St. Giurgiu, fond Prefectura județului Vlașca, dosar 31/1839.

A. Dimitriadi, supus britanic, ceea ce îl determină pe acesta să se plîngă consulului Marii Britanii în Țara Românească (de remarcat faptul că acesta este documentul în care, din greșeală, apare menționat pentru prima dată județul Giurgiu, arendașul vorbind despre „moșia Putineiu ce se află lângă județul Giurgiu”, în loc de orașul Giurgiu)⁸; în 1840, între Ocîrmuirea județului Vlașca și Departamentul din Lăuntru există o permanentă corespondență privind neînțelegerile dintre țărani și dorobanți, impunerea țăranilor la sarcini suplimentare⁹, abuzurile arendașilor cu prilejul strîngerii dărilor și măsurării pămînturilor¹⁰, refuzul clăcașilor de a primi în întreținere dorobanți din alte sate¹¹ etc.

În 1841, Adunarea Obștească de la București, se opunea proiectului italianului Feraldi de a construi o fabrică de zahăr la Giurgiu (avea să se construiască abia la începutul acestui secol), pe motiv că „brațele de muncă erau necesare agriculturii și că țăranul nu avea nevoie de obiecte de lux, ca zahărul”¹². Este o expresie clară a conservatorismului de care a dat dovadă în permanență marea boierime în introducerea progresului tehnic, aceste cauze, adăugate altora, contribuind la declanșarea anului revoluționar 1848 în țara noastră.

Revoluția s-a desfășurat în Vlașca mult mai greu decît în restul țării, deoarece turcii au fost prezenți aici încă de la 19 iulie, iar administratorul județului, I. I. Filipescu, era un liberal moderat, fără autoritate, șovăielnic și conciliator cu forțele reacțiunii, ceea ce îi făcea pe unii revoluționari români să considere orașul Giurgiu, capitala județului, drept Koblenz-ul revoluției române. În dese cazuri, așa cum rezultă din rapoarele comisarilor revoluționari, acesta nu a transpus în practică decretele, instrucțiunile și circularele trimise de guvern, mergîndu-se pînă acolo încît drapelul tricolor, jurămîntul pe el și Constituție nu s-au realizat decît în localitățile unde au pătruns comisarii revoluției¹³. Mai mult, acesta a permis turcilor — contrar înțelegerilor dintre guvernul provizoriu și turci — să se aprovizioneze cu cele necesare întreținerii armatei din satele vecine orașului Giurgiu, faptă care a determinat pe comisarii să ceară înlăturarea lui și să afirme despre clăcașii vlășceni că „au suferit deopotrivă toate asprimile timpului și ale soartei, căci holera i-a secerat fără a întîmpina cea mai mică piedică medicală, lăcustele le-au pustiit holdele și inamicii patriei le-au răcit inima”¹⁴, printre acești „inamici” înțelegîndu-se, în primul rînd, administrația județeană din perioada revoluției. În aceste condiții, comisarii au fost primiți cu „o bucurie nespasă, căci cu toate lungile suferințe, cu toate calamitățile ce au tras, țăranii nu s-au schimbat nici de cum; lor tot le bate inima cînd aude că stăpînirea îi numește fii și guvernul le zice frați. Un cuvînt, toate satele prin

⁸ Ibidem, dosar 25/1839, f. 727—728.

⁹ Ibidem, dosar 2/1840.

¹⁰ Ibidem, dosar 7/1840.

¹¹ Ibidem, dosar 12/1840.

¹² *Istoria României*, vol. III, p. 962.

¹³ Pentru activitatea comisarilor de propagandă din județul Vlașca vezi Paraschiv Marcu, *Activitatea comisarilor de propagandă din județul Vlașca în timpul revoluției de la 1848*, în „Ilfov . . .”, p. 275—278.

¹⁴ Vezi raportul comisarilor de propagandă D. Duțescu, C. Burlacu și Veniamin Iero-diaconul, în *Anul 1848 în Principatele Române. Acte și documente*, vol. III, București, 1902, p. 34.

care am trecut recunosc de bune instituțiile țării (pe cele revoluționare) și le primesc cu cea mai mare bucurie, pentru că de la dînsele depinde toată fericirea”¹⁵.

În condițiile revoluției, țăranii de la Putineiu (aveau să aibă o puternică prezență și în primăvara anului 1907), Strimba (în apropiere de Călugăreni), Talpa-Ionești, Crevedia, Hodivoaia (bombardată în 1907), Flămînda, Perezii, Bucșanii de Jos, Buteasca de Jos, Chiriacu (soldații din acest sat au refuzat să tragă în 1907 în țăranii de la Stănești), Popești (lingă această localitate se află, ipotetic, Argedava lui Burebista), Drăgănești de Vlașca etc., au refuzat să mai execute lucrările cimpului, lucru reieșit din plîngerile arendașilor și proprietarilor, plîngeri care ajung — de data această foarte repede — pînă la Departamentul din Lăuntru. „În totdeauna am arătat domnului administrator că locuitorii clăcași (din Putineiu) de la 11 ale trecutului iunie nu s-au supus să facă măcar o zi de clacă”¹⁶, se plîngea proprietarul acestei moșii, în timp ce țăranii din Strimba se adresau, la 19 iulie 1848, „Domnului, onorabilului guvern al Principatului poporului român” arătînd că arendașul, deși avea contracte cu ei, îi lăsa muritori de foame, le lua vitele în silnicie și le cosea finețele lor, în aceeași situație fiind și arăturile făcute de ei pe care le-a luat, de asemenea, pe seama sa — încălcînd drepturile proprietății și pentru aceasta „nu ne putem odihni în casele noastre”¹⁷.

Acesta este unul din puținele documente aflate la Filiala Arhivelor Statului județul Giurgiu, prin care țăranii s-au plîns în vremea revoluției, deoarece ei au trecut direct la fapte. În Talpa-Ionești, clăcașii „s-au împotrivit anul acesta (1848) la toate datoriile lor. Mi-o lăsat porumbul nesăpat, griul l-am secerat cu alții și cu mare anevoință. O livadă de finețe ce au fost pe seama arendașului au cosit-o ei ... Nu se înduplecă nici într-un chip a-și răfui (plăti) banii ce sînt datori din anul trecut, după prețul ce li s-a vîndut cu bună învoire (nu se menționează ce li s-a vîndut), precum și rămășița de plată. Acum nu vor să iasă la clacă nici pentru treieșirul de griu ce am putut aduna.”¹⁸ La Crevedia, „țigani, foști robi ai proprietarului, s-au ridicat cu toții de pe moșie, păgubitoare și vătămătoare (această faptă) drepturilor proprietății”¹⁹, arată la 4 august 1848 Nicolae Golescu într-un ordin către administratorul de Vlașca. La Flămînda, datorită „îndărătnicirii clăcașilor la îndeplinirea datoriilor poprietății au suferit (proprietarul) pagube simțitoare și prăpădenia bucatelor ce au rămas nestrînse”²⁰.

Proprietarul moșiei Perezii trimitea în anul 1848 o jalbă Locotenenței Domnești, arătînd: „Nevrînd să vie la munca pămîntului și din a căror pricină mi-au rămas o samă de griu nesecerat de s-au scuturat și s-au mincat de vitele lor, dînd încă drumul vitelor și în lunca cu finețe de au stricat livezile, mincîndu-mi și căpițele ce erau strînse și, afară de acestea, au intrat cu silnicie și în pădurea cea ținută de au tăiat lemne cum au vrut pentru trebuința lor, lucru și mai nepravilnic. Cu un cuvînt mi-au dat jaf moșiei, ba încă strigă în gura mare că nu mai am moșie, fiindcă

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Arh. St. Giurgiu, fond Prefectura județului Vlașca, dosar 1/1848, f. 36.

¹⁷ *Ibidem*, f. 28.

¹⁸ *Ibidem*, f. 22.

¹⁹ *Ibidem*, f. 14.

²⁰ *Ibidem*, f. 18.

moșia mea, de acu înainte, este a lor”²¹. Situația era asemănătoare și la Buteasca de Jos, unde clăcașii „pă. ale lor producturi le-au ridicat de pe cimp mai înainte de a da dijmă, încit tot venitu moșiei s-au făcut pradă a nepravilniciei lor”²². Un caz aparte îl reprezintă arendașul moșiei Popești, care nu a vrut să dijmuiască pe țărani: „acesta cu nici un chip nu voiește a dijmui pe locuitori”, faptă considerată de Ocîrmuirea de Vlașca drept o „rătăcire”²³. De la Cacaletii, arendașul arăta: „Silit am fost de-am luat oameni din sate străine cu plată, cite 3 lei pe zi fiecăruia, de mîncare și băutură le-am dat spre a lucra la arie”²⁴.

Numărul acestor reclamații a fost foarte mare, mai ales la Departamentul din Lăuntru, ceea ce îl determina la un moment dat pe administratorul de Vlașca să pună pe o asemenea reclamație, deși era a unui proprietar, următoarea rezoluție: „Să se pătrundă mai întii de punerea la cale ce s-a făcut asupra reclamației ce a dat Ministerului și înainte de a reclama că nu vede nici o urmare”²⁵. Și avea perfectă dreptate în acest caz (pentru moșia Putineiu), deoarece, prin raportul din 9 august 1848, căpitanul Iorgu Meterăștiu, arătînd că a primit poruncă să meargă la această moșie pentru a rezolva reclamația proprietarului Costache Grigore Suțu, menționa că a reușit să strîngă „pă. cei mai mulți lăcuitori; le-am făcut cunoscut cele poruncite, sfătuindu-i de a duce și dîșii la îndeplinire < sarcinile > și toți într-o glăsuire a răspuns că de vreme ce ar fi vîndut < proprietarul > orzu la ordia turcească ... la nici una nu se vor supune”²⁶. Și aveau dreptate țărani, pentru că și astăzi la Putineiu semai mențin toponimele de Valea și Stejarul lui Mihai — amintiri ale luptei din ianuarie 1595, purtată aici de Mihai Viteazul.

Fiind informat, probabil, de această rezoluție, Nicolae Golescu îi scria la 17 august 1848: „în numele patriei, în numele meritelor dumitale și în numele dreptății, te rog fă toate mijloacele ca să împaci amîndouă părțile, căci dumneata vezi ce triste rezultate pot aduce asemenea reclamații. Domnule, un ordin numai, în asemenea împrejurări, nu este destul; trebuie ca dumneata să îndatorezi pe domnul suptadministrator și pă comisari să umble neîncetat prin sate și să nu plece de la un sat la altul pînă ce nu-i va vedea duși < pe clăcași > la lucru ... sper ca să înțeleagă < se referă la proprietar > că într-o revoluție sînt și oarecare pagube ce nu se pot evita”²⁷. În cazul moșiei Perezii, rezoluția pusă de Nicolae Golescu menționa: „Domnul administrator va supune pe acești locuitori cu măsurii stăruitoare la grabnica îndeplinire ale știutelor datorii, spre a nu suferi jeluitorului vreo pagubă, căci va fi în a lor răspundere”, în timp ce pentru Crevedia trimitea ordinul nr. 5436 din 14 august 1848, în care arăta: „dacă măsurile ce vei fi luat n-au dat rezultatul trebuincios întru îndestularea drepturilor domnului reclamant, atunci să pui dumneata în lucrare cea din urmă măsură ce

²¹ Ibidem, f. 40. Petrache Peretz, proprietarul acestei moșii, a fost, în epoca respectivă un om cu vederi înaintate, familia sa fiind angrenată puternic în revoluția de la 1848. Vezi în acest sens N. Capsali, *O figură giurgiuveană mai puțin cunoscută*, în „Ilfov ...”, p. 297—302.

²² Arh. St. Giurgiu, fond Prefectura județului Vlașca, dosar 1/1848, f. 32.

²³ Ibidem, f. 48.

²⁴ Ibidem, f. 10.

²⁵ Ibidem, f. 3.

²⁶ Ibidem, f. 2.

²⁷ Ibidem, f. 18.

s-a cerut prin ordinul suptiscălitului din 16 iulie, supt nr. 4370, trimițind la această moșie comenzi de ostași după înțelegerea ce vei lua cu d. Comandir, ca prin eczeuție să supue pe acei îndărătnici lăcuitori la grabnica îndeplinire a legiuitelor lor datorii . . . spre o desăvirșită încetare a neorînduicilor”²⁸. Era un lucru greu de realizat, mai ales la începutul lunii septembrie, cînd, pentru un caz asemănător, administratorul de Vlașca era informat că nu se pot trimite cei 30 de soldați și ofițerul solicitați, deoarece „se află prea puțini soldați, fiindcă s-au trimis cu asemenea trebuințe în tot districtul”²⁹, aspect din care desprindem extinderea revoluției în mai toate satele din județ.

Sub imboldul generoaselor idei ale revoluției avem și cazuri în care s-a încercat să se facă dreptate clăcașilor. În Hodivoaia se cerea să se ia măsuri împotriva arendașului: „Și vei despăgubi pă reclamații pentru orice asupriri vei dovedi că au suferit împotriva condițiilor de arendare”³⁰, iar în cazul satului Bucșanii de Jos, proprietate a lui Alexandru Vilara, subadministratorul de Neajlov făcea un raport în care arăta: „iar arendașul fără a mai pierde vremea, să întoarcă negreșit acea dijmă de porumb lăcuitorilor, prețuindu-se o faptă greșită de fondul legilor, mărginindu-se în viitor de a mai năpăstui în ale proprietății”³¹. Sînt idei generoase care aveau să-i facă pe clăcașii de la Stănești să se opună isprăvnicelului și dorobanților: „nu numai că nu s-a supus un locuitor a ieși, dar încă unul, și anume Stoica Gîscă, puind mîna pe un lemn, a dat de-a rupt mîna isprăvnicelului”, iar la Hodivoaia, cînd subocîrmuitorul Iordache Cacaletanu a încercat să comunice poruncile stăpînirii, de după 13 septembrie 1848, a fost întîmpinat de țărani „cu strigări că nu voiesc a cunoaște și nu muncesc măcar o zi de clacă arendașilor, întrebunțînd vorbe necuviincioase, azvîrlînd și publicațiile înapoi”³², și acest lucru se făcea în timp ce la Giurgiu se aflau întemnițați capii revoluției române spre a fi expulzați din țară.

Dacă această rezistență a fost atît de aprigă încît țărani cereau să nu se mai trimită dorobanți în sat la dișii, pentru că nu va fi bine — situație valabilă pentru întregul județ — acest lucru se datora faptului că erau conștienți că, odată cu îfringerea revoluției vor trebui să răspundă pentru faptul că s-au ridicat la rangul de oameni și că va trebui să plătească mari despăgubiri proprietarilor și arendașilor. Din nenumăratele cereri de despăgubire ale arendașilor, făcute după înăbușirea revoluției, reținem jalba arendașului moșiei Bălănoaia, Alecu Izescu, prin care acesta solicită următoarele: „A mă despăgubi de la 43 lăcuitori clăcași pentru 40 pogoane porumb, însă 2 părți săpate pînă la revoluție și o parte nesăpată căci n-au voit a se supune în lucru la datoria clăcii: apoi l-au și pascut cu vitele lor ce umbla slobode pe cîmpuri fără nici o îngrijire, de la care puteam a mă folosi pă puțin două chile mari de un pogon; livezile de fin ce erau a le cosi, pă seama mea, în silnicie ei le-au cosit pă seama lor și ce mai rămăsese a băgat vitele de le-a pascut; îmi cer despăgubire de 100 de cară ce să va bine chibzui; mi-au mîncat cu vitele din arie, ce erau slobode, trei cară de fin de mă-

²⁸ Ibidem, f. 19.

²⁹ Ibidem, f. 54.

³⁰ Ibidem, f. 11.

³¹ Ibidem, f. 38.

³² Paraschiv Marcu, *op. cit.*, p. 278.

sură și 2 de paie după cercetarea făcută și mai înainte; 3 pogoane orz mi-a lăsat nesecerat și s-au prăpădit pă loc; cer a mă despăgubi cite două chile de pogon". În fața acestor acuzații, clăcașii au arătat că nu se puteau obține două chile mari de porumb de pogon, deoarece „au fost mărunți și plini de buruieni căci au fost lovite de secetă și nu răsărise bine la vremea lui din pricina sămânții pusă în pământ <care> au fost roșie și stricată, iar cu vitele nu sîntem precum d-lui arată; nu cunoaștem să-l fi cosit <finul> în silă, ci ca întocmai am urmat și i-am răspuns și dijma din cit fin am agonisit din livezile noastre dintru cîmp, dar nu livezi osebite pe seama d-lui, iar în anul acela <1848> s-au făcut petice de <fin> din pricina secetii care au fost; poate să fi mîncat din scăpare vitele <la arie>, dar să le fi închis la obor dacă le-au prins în aria cu paie și fin; noi nu cunoaștem, că oricînd ne-au chemat la clacă, am fost săritori”³³. Se pare că aceste argumente ale clăcașilor au fost luate în seamă de comisia care a cercetat pagubele produse în acest sat în timpul revoluției, deoarece ea propune ca arendașul să fie despăgubit cu 2000 lei pentru 40 chile de porumb, cu 140 lei pentru două care de fin și două de paie, cu 120 lei pentru 3 chile de orz și cu 400 lei pentru 10 care de fin, din livezi, suma totală de 2660 lei reprezentînd jumătate din pretențiile arendașului.

Revoluția română de la 1848, în întregul ei, rămîne o pagină luminoasă în memoria poporului român, la aceasta contribuind — așa cum se vede — și țărani din județul Vlașca.

R É S U M É

Pendant la Révolution de 1848 les actions des paysans de Vlașca on été très importantes. L'insoumission aux obligations à l'égard des propriétaires et des fermiers a été leurs plus fréquente manifestation. En plusieurs cas les autorités révolutionnaires ont donné gain de cause aux paysans.

P R É C I S

During the Revolution of 1848 the movements of the peasants in the former county of Vlașca were quite important. They most frequently disobeyed their obligations against the landlords and the tenants. In many cases the revolutionaries gave satisfaction to the peasants.

³³ Arh. St. Giurgiu, fond Prefectura județului Vlașca, dosar 2/1849, f. 14—18.